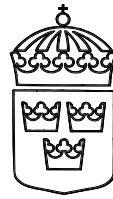


Regeringens proposition

2012/13:136



Karriärvägar för lärare i skolväsendet m.m.

Prop.
2012/13:136

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 21 mars 2013

Fredrik Reinfeldt

Jan Björklund
(Utbildningsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att det i skollagen (2010:800) ska införas dels ett s.k. målsättningsstadgande om att skolhuvudmännen ska sträva efter att inrätta karriärsteg för särskilt yrkesskickliga lärare, dels en upplysningsbestämmelse om att regeringen meddelar föreskrifter om statsbidrag till huvudmän i syfte att stimulera att dessa inrättar karriärstegen förstelärare och lektor.

I propositionen görs bedömningen att det bör vara skolhuvudmännen som avgör vilka lärare som uppfyller kvalifikationerna för karriärsteg för lärare. En konsekvens av denna bedömning är att den reglering i skollagen som innebär att lektorer utses av Statens skolverk föreslås upphävas. Det föreslås också att skollagen ändras så att kravet att en lärare ska ha genomfört en introduktionsperiod om minst ett läsår eller motsvarande på heltid för att kunna få legitimation, ska ändras till att i stället avse en termin när det är fråga om sådana lärare som dels har avlagt examen på forskarnivå eller motsvarande utländsk examen, dels har varit verksamma som lärare vid ett universitet, vid en högskola, inom skolväsendet eller inom motsvarande utbildning i Sverige eller i ett annat land.

Det föreslås även en begränsning i skollagens bestämmelser om ekonomiskt stöd till inackordering av en elev i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman, så att skyldigheten för elevens hemkommun att lämna sådant stöd inte ska gälla längre än till och med det första kalenderhalvåret det år eleven fyller 20 år.

Ändringarna i skollagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2013.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)	4
3	Ärendet och dess beredning	7
4	Karriärvägar för lärare i skolväsendet.....	8
4.1	Nu gällande bestämmelser om karriärvägar i skollagen	8
4.2	Behov av fler karriärsteg	9
4.3	Målsättningsstadgande och upplysningsbestämmelse	11
4.4	Nuvarande bestämmelser i skollagen om lektorer ska upphävas.....	14
4.5	Undantag som gäller skollagens krav på introduktionsperiod	17
5	Ekonomiska villkor för elever i gymnasiesärskolan	19
6	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	20
7	Konsekvenser.....	21
8	Författningskommentar	24
Bilaga 1	Sammanfattning av promemorian Karriärvägar m.m. i fråga om lärare i skolväsendet	27
Bilaga 2	Lagförslag i promemorian	29
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna avseende promemorian.....	32
Bilaga 4	Sammanfattning av betänkandet Den framtida gymnasiesärskolan – en likvärdig utbildning för ungdomar med utvecklingsstörning (SOU 2011:8)	33
Bilaga 5	Lagförslag i betänkandet.....	34
Bilaga 6	Förteckning över remissinstanserna avseende betänkandet.....	35
Bilaga 7	Lagrådsremissens lagförslag.....	37
Bilaga 8	Lagrådets yttrande	40
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 21 mars 2013	42

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

2 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)

dels att 2 kap. 24 §¹ ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 2 kap. 24 § ska utgå,

dels att 2 kap. 1, 16, 16 b och 22 §§, 18 kap. 32 § samt 28 kap. 3 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §

I detta kapitel finns bestämmelser om

- huvudmän inom skolväsendet (2–8 §§),
- ledningen av utbildningen (9–12 §§),
- lärare och förskollärare (13–24 §§),
- lärare och förskollärare (13–23 §§),
- elevhälsa (25–28 §§),
- studie- och yrkesvägledning (29 och 30 §§),
- registerkontroll av personal (31–33 §§),
- kompetensutveckling (34 §), och
- lokaler och utrustning och tillgång till skolbibliotek (35 och 36 §§).

16 §²

Statens skolverk ska efter ansökan meddela legitimation till en lärare eller förskollärare som

1. har behörighetsgivande examen,
2. med tillfredsställande resultat har genomfört en introduktionsperiod om minst ett läsår eller motsvarande på heltid inom undervisning som i huvudsak svarar mot examen, och
3. i övrigt är lämplig att bedriva undervisning.

Introduktionsperioden enligt första stycket 2 ska i stället vara en termin eller motsvarande på heltid om läraren

1. har en examen på forskarnivå eller motsvarande utländsk examen, och

2. har undervisat som lärare vid ett universitet, vid en högskola, inom skolväsendet eller inom

¹ Senaste lydelse 2011:189.

² Senaste lydelse 2011:189.

Skolverket ska efter ansökan komplettera en lärares eller förskollärares legitimation med ytterligare behörighet, om han eller hon med tillfredsställande resultat gått ytterligare behörighetsgrundande utbildning.

16 b §³

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om introduktionsperioden och lämplighetsprövningen enligt 16 § första stycket 2 och 3.

Regeringen får meddela föreskrifter om avgifter i samband med ansökan om legitimation, komplettering av legitimation och utnämning till lektor.

Regeringen får meddela föreskrifter om avgifter i samband med ansökan om legitimation och komplettering av legitimation.

22 §⁴

Varje huvudman ska sträva efter att för undervisningen anställa lärare och förskollärare som har forskarutbildning.

Varje huvudman ska sträva efter att för undervisningen anställa lärare och förskollärare som har forskarutbildning. *Huvudmännen ska också sträva efter att inrätta karriärsteg för särskilt yrkeskickliga lärare.*

Regeringen meddelar föreskrifter om statsbidrag till huvudmän i syfte att stimulera att dessa inrättar karriärstegen förstelärare och lektor.

18 kap.

32 §⁵

Hemkommunen ska lämna ekonomiskt stöd till elever i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman som behöver inackordering på grund av skolgången.

Hemkommunen ska lämna ekonomiskt stöd till elever i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman som behöver inackordering på grund av skolgången. *Denna skyldighet gäller till och med första kalenderhalvåret det år eleven fyller 20 år. Skyldigheten gäller dock inte elever som har tagits emot i andra hand till ett nationellt program enligt 19 kap. 39 §.*

³ Senaste lydelse 2011:189.

⁴ Senaste lydelse 2011:189.

⁵ Senaste lydelse 2012:109.

Prop. 2012/13:136 *Denna skyldighet gäller dock inte elever som har tagits emot i andra hand till ett nationellt program enligt 19 kap. 39 §.*

Stödet ska avse boende, fördyrat uppehälle och resor till och från hemmet. Det ska ges kontant eller på annat sätt som ska framgå av beslutet om stöd. Om stödet ges kontant, ska det lämnas med lägst 1/30 av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken för varje hel kalendermånad som eleven bor inackorderad. Beloppet får avrundas till närmast lägre hela tiotal kronor.

28 kap.

3 §⁶

Beslut av Statens skolverk får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol om beslutet gäller

1. vitesföreläggande enligt 26 kap. 27 §,
 2. avslag på en ansökan om lärar- eller förskollärlärolegitimation enligt 2 kap. 16 §,
 3. avslag på en ansökan om komplettering av legitimation enligt 2 kap. 16 §, *eller*
 4. avslag på en ansökan om utnämning till lektor enligt 2 kap. 24 §.
- | | |
|--|--|
| 2. avslag på en ansökan om lärar- eller förskollärlärolegitimation enligt 2 kap. 16 §, eller | 2. avslag på en ansökan om lärar- eller förskollärlärolegitimation enligt 2 kap. 16 §, eller |
| 3. avslag på en ansökan om komplettering av legitimation enligt 2 kap. 16 §, <i>eller</i> | 3. avslag på en ansökan om komplettering av legitimation enligt 2 kap. 16 §. |

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013.
 2. De upphävda bestämmelserna i 2 kap. 24 § första, andra och fjärde styckena gäller fortfarande för ansökningar som har getts in till Statens skolverk före ikraftträdandet.
 3. Bestämmelsen i 28 kap. 3 § i sin äldre lydelse gäller fortfarande för ansökningar som har getts in till Statens skolverk före ikraftträdandet.

⁶ Senaste lydelse 2011:189.

3 Ärendet och dess beredning

I budgetpropositionen för 2012 (prop. 2011/12:1, utg.omr. 16, s. 45) föreslog regeringen att en karriärutvecklingsreform skulle genomföras inom läraryrket med utvecklingssteg för yrkesskickliga lärare inom hela grund- och gymnasieskolan. Syftet skulle vara att premiera de bästa lärarna. Utvecklingsstegen skulle beskrivas i skollagen. Beslut om vem som skulle anställas liksom ansvarsområden och arbetsinnehåll samt anställningsvillkor skulle bestämmas av huvudmannen, i sedvanlig ordning efter samråd med de fackliga organisationerna.

Chefen för Utbildningsdepartementet beslutade den 4 oktober 2011 att uppdraga åt förre utbildningsdirektören Anita Ferm att biträda Utbildningsdepartementet med att utarbeta förslag för att möjliggöra karriärvägar för lärare och öka antalet lektorer i det svenska skolväsendet. Förslagen redovisades i promemorian *Karriärvägar m.m. i fråga om lärare i skolväsendet (U2012/4904/S)*. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1* och dess lagförslag i *bilaga 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena och en sammanställning av dessa finns tillgängliga i Utbildningsdepartementet (U2012/4904/S).

I promemorian föreslås bl.a. att det utöver karriärsteget lektor ska införas ett mer praktiktäna karriärsteg, förstelärare, och att det ska införas en förordning som ger en huvudman möjlighet att söka statsbidrag om denne i sin undervisning använder sig av lektorer och förstelärare. Efter att kompletterande synpunkter över ett utkast till statsbidragsförordning inhämtats från Statens skolverk, Statens skolinspektion, Statskontoret, Sveriges Kommuner och Landsting, Lärarförbundet, Sveriges akademikers centralorganisation, Lärarnas Riksförbund, Sveriges Skolledarförbund, Friskolornas riksförbund och Svenskt Näringsliv beslutade regeringen den 21 februari 2013 förordningen (2013:70) om statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare. Synpunkterna finns tillgängliga i Utbildningsdepartementet (U2013/1105/S).

Regeringen beslutade den 10 september 2009 att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå en framtida utformning av gymnasiesärskolan (dir. 2009:84). Utredningen tog namnet Gymnasiesärskoleutredningen (U 2009:04). Regeringen beslutade tilläggsdirektiv (dir. 2010:27) den 18 mars 2010. I januari 2011 lämnade utredningen sitt slutbetänkande *Den framtida gymnasiesärskolan – en likvärdig utbildning för ungdomar med utvecklingsstörning (SOU 2011:8)*, i vilket utredningen bl.a. lämnade ett förslag om ekonomiskt stöd till inackordering av en elev i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman. Regeringen behandlade de förslag som lämnats i betänkandet i propositionen *En gymnasiesärskola med hög kvalitet (prop. 2011/12:50)*. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (bet. 2011/12:UbU9, rskr. 2011/12:141). Lagen (2012:109) om ändring i skollagen trädde i kraft den 1 april 2012 och tillämpas på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2013. I denna proposition behandlas Gymnasiesärskole-

Prop. 2012/13:136 utredningens förslag om ekonomiskt stöd till inackordering av en elev i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman delvis på nytt. En sammanfattning av den relevanta delen av betänkandet finns i *bilaga 4* och lagförslaget i *bilaga 5*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6*.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 28 februari 2013 att inhämta Lagrådets yttrande över det lagförslag som finns i *bilaga 7*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 8*.

Regeringen har gjort en annan bedömning än Lagrådet. Lagrådets synpunkter behandlas i avsnitt 4.3 och 4.5. Därutöver har vissa redaktionella och språkliga ändringar gjorts.

4 Karriärvägar för lärare i skolväsendet

4.1 Nu gällande bestämmelser om karriärvägar i skollagen

En av de viktigaste faktorerna för elevernas studieresultat i skolan är lärarna. Av den anledningen har under senare år ett antal reformer genomförts i syfte att höja kvaliteten på lärarkåren och göra läraryrket mer attraktivt.

Genom införandet av en ny lärarutbildning (prop. 2009/10:89, 2009/10:UbU16, rskr. 2009/10:248) ersattes den tidigare lärarexamen med fyra nya yrkesexamina: förskollärarexamen, grundlärarexamen, ämneslärarexamen och yrkeslärarexamen. De nya förskolläraryrkes- och lärarexamina innebär grundläggande förändringar i lärarutbildningens struktur och utformning. De nya examina innebär en ökad tydlighet när det gäller utbildningarnas tre byggstenar; ämnesstudier, verksamhetsförlagd utbildning och en utbildningsvetenskaplig kärna.

I och med den nya skollagen (2010:800) och förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare och utnämning till lektor, den s.k. behörighetsförordningen, har kraven på lärare skärpts. Huvudregeln i skollagen är att endast den som har legitimation i framtiden kommer att få anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning (2 kap. 20 §), självständigt få ansvara för undervisningen (2 kap. 15 §) och sätta betyg (3 kap. 16 §). För att få bedriva undervisning ska en lärare som huvudregel dessutom vara behörig för den undervisning han eller hon ska bedriva (2 kap. 13 §). Dessa bestämmelser ska, med vissa undantag, tillämpas fr.o.m. den 1 december 2013 (lagen [2010:801] om införande av skollagen samt lagen [2011:189] om ändring i skollagen).

Det är Statens skolverk som på regeringens uppdrag ansvarar för att meddela legitimationer och i samband med detta bedöma och ange

lärares behörighet (2 kap. 16 § skollagen). Lärare och förskollärare som har en examen daterad den 1 juli 2011 eller senare och som inte har arbetat som lärare eller förskollärare sammanlagt minst ett läsår eller motsvarande före den 31 mars 2012 ska genomföra en introduktionsperiod om minst ett läsår eller motsvarande på heltid innan de kan ansöka om legitimation (2 kap. 16 § skollagen). Läraren eller förskolläraren ska få stöd av en mentor under sin introduktionsperiod. I samband med att bestämmelserna om vissa krav på att lärare ska ha legitimation börjar tillämpas ska det ställas krav på att mentorerna ska vara legitimerade. Rektorn eller förskolechefen ska se till att det finns en plan för introduktionsperioden.

Den 1 juli 2011 infördes titeln lektor genom en ändring i skollagen (prop. 2010/11:20, bet. 2010/11:UbU5, rskr. 2010/11:171). En lektor i skolväsendet ska vara en legitimerad lärare eller förskollärare som har avlagt lägst licentiatexamen och visat pedagogisk skicklighet under minst fyra års tjänstgöring. En legitimerad lärare inom grund- eller gymnasieskolan eller motsvarande skolformer kan bli utnämnd till lektor inom ett ämne som helt eller i huvudsak motsvarar ett undervisningsämne eller som avser ämnesdidaktik. En legitimerad förskollärare kan bli utnämnd till lektor inom ett område som omfattas av förskolans uppdrag. Det är Skolverket som utnämner lektorer mot bakgrund av lärarens eller förskollärares akademiska meriter och pedagogiska skicklighet. Benämningen lektor ska i skolväsendet förbehållas de lärare och förskollärare som efter prövning av Skolverket bedömts uppfylla villkoren (2 kap. 24 § tredje stycket skollagen). Om en legitimerad lärare eller legitimerad förskollärare utnämns till lektor ska legitimationen kompletteras med uppgift om detta (4 kap. 11 § andra stycket behörighetsförordningen). Om Skolverket avslår en ansökan om att utnämnas till lektor, kan beslutet överklagas till allmän förvaltningsdomstol (28 kap. 3 § skollagen).

I betänkandet Legitimation och skärpta behörighetsregler (SOU 2008:52), som låg till grund för införandet av regleringen om lektorer, föreslogs ytterligare ett karriärsteg, det mera praktiska karriärsteget särskilt kvalificerad lärare. Av regeringens proposition om legitimation för lärare och förskollärare (prop. 2010/11:20) framgår att regeringen då avstod från att lägga förslag om sistnämnda karriärsteg av ekonomiska skäl.

4.2 Behov av fler karriärsteg

Som nämnts tidigare är lärarna en av de viktigaste faktorerna för elevernas studieresultat i skolan. För att säkra en hög kvalitet på lärarna måste läraryrket göras mer attraktivt, så att eleverna får en förbättrad undervisning och därmed ökade förutsättningar att nå de nationella målen och goda resultat. Lärares kompetens och potential måste på ett bättre sätt än i dag tas till vara och uppmuntras och lärare måste ges möjligheter att utveckla sin professionalism och gå vidare i karriären inom läraryrket.

Som framgått av avsnitt 3 har det i promemorian Karriärvägar m.m. i fråga om lärare i skolväsendet gjorts bedömningen att det, utöver

Prop. 2012/13:136 möjligheten att bli lektor, även finns behov av ett mer praktiktäna karriärsteg som möjliggör för särskilt skickliga lärare som inte har licenciatexamen att göra karriär utan att sluta undervisa. Det har också i promemorian bedömts vara väsentligt att karriärsteg för särskilt skickliga lärare innefattar löneökningar. Mot denna bakgrund har det i promemorian föreslagits att det ska införas en förordning som ger en huvudman möjlighet att söka statsbidrag om denne i sin undervisning använder sig av lärare som uppfyller vissa i förordningen angivna kvalifikationer och vars arbetsuppgifter i allt väsentligt består av undervisning och uppgifter som hör till undervisningen. Syftet med statsbidraget har ansetts vara att stimulera en lönespridning där särskilt yrkesskickliga lärare premieras. De lärare för vilka statsbidrag ska kunna sökas har föreslagits vara dels lektorer, dels lärare som uppfyller kvalifikationerna för det mer praktiktäna karriärsteget förstelärare.

Som framgår av avsnitt 4.1 innebär nuvarande bestämmelser i skollagen att benämningen lektor är en skyddad titel som ska förbehållas de lärare och förskollärare som efter beslut av Skolverket bedömts uppfylla villkoren i 24 kap. 24 § i skollagen. I promemorian har dock bedömningen gjorts att det bör vara huvudmännen som avgör vilka lärare som uppfyller kvalifikationerna för dels det praktiktäna karriärsteget förstelärare, dels karriärsteget lektor. Som en konsekvens av detta ställningstagande föreslås i promemorian att regleringen i skollagen avseende lektorer ska upphävas.

Ovan nämnda förslag har fått brett stöd av remissinstanserna. Riksdagen har, i enlighet med regeringens förslag i budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1, utg. omr. 16, s. 59), fattat beslut om att 187 miljoner kronor ska avsättas innevarande år för den nu aktuella reformen (bet. 2012/13:UbU1, rskr. 2012/13:113). Det har därför varit nödvändigt för regeringen att så snabbt som möjligt meddela de föreskrifter som behövs för att arbetet med ett statsbidragssystem, ansökningar om medel m.m. ska kunna starta under våren, så att de medel som avsatts för innevarande år ska kunna användas för löneökningar till lärare under höstterminen. Regeringen beslutade därför den 21 februari 2013 förordningen (2013:70) om statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare. När det gäller de forskarutbildade lärare som avses i förordningen kan benämningen lektor inte användas förrän regleringen i skollagen avseende lektorer har upphävts. Av detta skäl används i förordningen i stället benämningen "särskilt yrkesskicklig lärare med forskarutbildning" (4 §). Denna benämning omfattar såväl de lektorer som utses av Skolverket som andra lärare som uppfyller villkoren i statsbidragsförordningen, men som utses av huvudmannen. Om riksdagen antar förslaget att upphäva regleringen i skollagen avseende lektorer (se avsnitt 4.4) har regeringen för avsikt att i samband med att den föreslagna lagändringen träder i kraft ändra "särskilt yrkesskicklig lärare med forskarutbildning" i förordningen till "lektor". I budgetpropositionen för 2013 beräknas 468 miljoner kronor avsättas för statsbidraget 2014 och 749 miljoner kronor avsättas 2015. Från 2016 och framåt beräknas 880 miljoner kronor för detta ändamål årligen (prop. 2012/13:1, utg. omr. 16, s. 59).

Regeringens förslag: I skollagen ska ett målsättningsstadgande införas av innebörd att skolhuvudmännen ska sträva efter att inrätta karriärsteg för särskilt yrkesskickliga lärare. Därutöver ska en bestämmelse införas som upplyser om att regeringen meddelar föreskrifter om statsbidrag till huvudmän i syfte att stimulera att dessa inrättar karriärstegen förstelärare och lektor.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, bl.a. *Statens skolverk, Göteborgs universitet, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* samt *Härnösands kommun*, tillstyrker eller lämnar förslagen utan invändningar. Flera av remissinstanserna, bl.a. ett antal lärosäten och kommuner, *Diskrimineringsombudsmannen, SKL* samt *Läraryrket* är dock kritiska till att reformen inte omfattar förskolan.

Linnéuniversitetet ställer sig tveksamt till om förslaget kommer att ge avsett resultat. *Högskolan i Jönköping* och *Historielärarnas Förening* anser bl.a. att det fordras en betydligt starkare statlig styrning för att nå de eftersträfvade effekterna. När det gäller målsättningsstadgandet anför *Storumans kommun* att dessa frågor i första hand bör lösas via avtal mellan parterna på arbetsmarknaden och inte detaljregleras i lag. Vidare anser kommunen att det finns en uppenbar risk att personalgrupper inom andra områden kan komma att kräva motsvarande lösningar vilket riskerar att leda till allt större avsteg från den modell med fristående parter på arbetsmarknaden som varit så framgångsrik i vårt land. *Umeå universitet* anser att det ansvar som åläggs huvudmännen i målsättningsstadgandet i skollagen tydligt ska beskrivas för att undvika godtycke. *Statens skolinspektion* anför att erfarenheter från inspektionen visar att många huvudmän i och med en strävansformulering inte tar tillräckligt ansvar för att uppfylla intentionerna i lagstiftningen. Skolinspektionen anser också att det är svårt att ur ett tillsynsperspektiv kräva åtgärder från huvudmannens sida utifrån en sådan icke förpliktiggande reglering.

Skälen för regeringens förslag

Närmare om statsbidragsförordningen

Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2012 (prop. 2011/12:1, utg.omr. 16, s. 45) att olika karriärutvecklingssteg för lärare ska beskrivas i skollagen. Regeringen betonade att lönesättningen för lärare är en fråga för parterna och aviserade ett statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för sina lärare. I budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1, utg.omr. 16, s. 59) anges att en reform om karriärutveckling för lärare ska genomföras. Regeringen anför att införandet av karriärsteg ska ses som ett verktyg för arbetsgivaren att kunna premiera de bästa lärarna.

Som framgår av avsnitt 3 och 4.2 har regeringen beslutat en förordning om statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare. Enligt förordningen lämnas statsbidrag för karriärstegen förstelärare (3 §) och särskilt yrkesskicklig lärare med forskarutbildning (4 §). Kriterierna för att statsbidrag ska lämnas för sistnämnda kategori av lärare överensstämmer, i enlighet med vad som föreslogs i promemorian, huvudsakligen med de kriterier som anges för att en lärare ska kunna utses till lektor i 2 kap. 24 § skollagen, bortsett från att statsbidragsförordningen, i enlighet med vad som föreslagits i såväl budgetpropositionen och promemorian, inte omfattar förskollärare (se vidare avsnitt 4.4). Om riksdagen antar förslaget i avsnitt 4.4 att upphäva regleringen i skollagen avseende lektorer har regeringen för avsikt att i samband med att den lagändringen träder i kraft ändra ”särskilt yrkesskicklig lärare med forskarutbildning” i statsbidragsförordningen till ”lektor”.

Statsbidragsförordningen beslutades mot bakgrund av att riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag i budgetpropositionen för 2013 samt efter att förslaget i promemorian om att införa en statsbidragsförordning hade fått ett brett stöd av remissinstanserna och ytterligare synpunkter avseende ett utkast till en statsbidragsförordning hade inhämtats. I promemorian gjordes bedömningen att för att karriärsteg för lärare ska få genomslag bör karriärstegen vara kopplade till löneförhöjning. En ordning där Skolverket utser lärare till förstelärare och lektorer, utan att hänsyn tas till huvudmannens budget, bedömdes inte vara en ändamålsenlig ordning. I promemorian gjordes bedömningen att det, bl.a. av nu angivet skäl, bör vara huvudmannen som utser såväl förstelärare som lektorer. Vidare angavs att det är huvudmännen som ska ta tillvara den särskilda kompetens som särskilt yrkesskickliga lärare besitter och att det därför är viktigt att initiativet till en utnämning av en lärare till förstelärare eller lektor kommer från huvudmannen.

Syftet med statsbidraget är att de bästa lärarna ska få en möjlighet att göra karriär samtidigt som de fortsätter att i allt väsentligt ägna sig åt undervisning och därtill hörande uppgifter. Det finns inte något som hindrar att den huvudman som så önskar utser fler förstelärare eller lektorer än det för lönepåslag avsedda statsbidraget räcker till. Finansieringen av dessa lärares höjda löner blir då något som huvudmannen ensam får stå för. Det finns vidare inte något som hindrar huvudmännen från att ge förstelärare eller lektorer ett lönepåslag som är större än vad som täcks av statsbidraget. Det står även en huvudman fritt att, utan att ansöka om statsbidrag, inrätta karriärsteg för lärare. Dessa steg behöver då inte följa villkoren i statsbidragsförordningen.

Målsättningsstadgande och upplysningsbestämmelse

I promemorian gjordes bedömningen att skollagen inte bör innehålla en detaljerad reglering av karriärsteg för lärare, utan att det är lämpligare att i en statsbidragsförordning uppställa vissa villkor för att en huvudman ska kunna få statsbidrag för att finansiera löneförhöjningar för särskilt kvalificerade lärare. För att ändå i lag markera vikten av att lärare ges möjlighet att göra karriär utan att lämna undervisningen föreslogs att det i skollagen ska införas ett s.k. målsättningsstadgande om att huvudmän ska sträva efter att införa karriärsteg för särskilt yrkesskickliga lärare.

Förslaget innebär att även de huvudmän som väljer att inte ansöka om statsbidrag ska sträva efter att målsättningen, dvs. att inrätta karriärsteg för lärare, uppnås. Vidtagna åtgärder behöver då inte följa villkoren i statsbidragsförordningen. Det föreslogs därutöver att en upplysningsbestämmelse om huvudmännens möjligheter att söka statsbidrag för karriärstegen förstelärare och lektor ska införas.

Storumans kommun anför att dessa frågor i första hand bör lösas via avtal mellan parterna på arbetsmarknaden och inte detaljregleras i lagstiftning. Vidare anser kommunen att det finns en uppenbar risk att personalgrupper inom andra områden kan komma att kräva motsvarande lösningar vilket riskerar att leda till allt större avsteg från modellen med fristående parter på arbetsmarknaden. Regeringen vill här betona att det enligt rådande ansvarsfördelning mellan stat och huvudmän givetvis är huvudmännen som har arbetsgivaransvaret med ansvar för lärares prestationer och yrkesutveckling. I enlighet med vad som gäller på andra områden är det arbetsgivaren som ansvarar för anställdas karriär- och löneutveckling och som fattar beslut om att befordra de anställda som av arbetsgivaren bedöms vara särskilt yrkesskickliga. Förslaget med ett målsättningsstadgande innebär inte att frågan detaljregleras utan endast att en målsättning som är av nationellt intresse på utbildningsområdet anges i lag. Det är upp till skolhuvudmännen att avgöra hur denna målsättning bäst kan nås och det är frivilligt för skolhuvudmännen att söka det statsbidrag som regleras i statsbidragsförordningen. Som *Linnéuniversitetet* påpekar i sitt yttrande kan huvudmän inrätta egna system med utvecklingssteg för lärare som avviker från de karriärsteg för vilka statsbidrag lämnas. Exempel på sådana lokala initiativ har presenterats i promemorian.

När det gäller det föreslagna målsättningsstadgandet har *Skolinspektionen* i sitt remissvar anförts att många huvudmän inte tar tillräckligt ansvar för att uppfylla lagens intentioner mot bakgrund av en strävansformulering och att det är svårt att i samband med en inspektion utkräva ett sådant ansvar. *Linnéuniversitetet* och *Högskolan i Jönköping* ställer sig vidare tveksamma till om förslaget kommer att ge avsett resultat. Högskolan i Jönköping anser t.ex. att det fordras en betydligt starkare statlig styrning för att nå de eftersträlvade effekterna.

En bestämmelse i skollagen som innebär att huvudmannen ska sträva efter att inrätta karriärsteg för särskilt yrkesskickliga lärare är ett sätt för lagstiftaren att betona att detta är en viktig fråga. Målsättningsstadgandet bör därför enligt regeringen införas i skollagen.

Umeå universitet anser att det ansvar som åläggs huvudmannen i förslaget och som uttrycks i målsättningsstadgandet måste beskrivas tydligt för att godtycke ska undvikas. Regeringen vill här betona att ett målsättningsstadgande inte skapar några rättigheter för enskilda och inte är rättsligt förpliktande för huvudmännen. Innebörden av stadgandet är i stället att skolhuvudmännen åläggs att positivt verka för att uppnå målsättningen, dvs. att inrätta karriärsteg för lärare. Regeringen anser att möjligheten för skolhuvudmän att ansöka om statsbidrag i enlighet med den ovan nämnda statsbidragsförordningen utgör ett kraftfullt incitament för huvudmännen att inrätta karriärsteg för lärare. Som framgår av avsnitt 4.2 har regeringen i budgetpropositionen för 2013 föreslagit att 187 miljoner kronor ska avsättas för reformen innevarande år. Vidare har

Prop. 2012/13:136 regeringen beräknat 468 miljoner kronor för 2014 och 749 miljoner kronor för 2015 samt 880 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2016 för reformen. Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag.

När det gäller den föreslagna upplysningsbestämmelsen, i vilken anges att regeringen meddelar föreskrifter om statsbidrag till huvudmän i syfte att stimulera att dessa inrättar karriärstegen förstelärare och lektor, har *Lagrådet* anfört att upplysningsbestämmelser lätt ger intryck av att de innebär en förpliktelse för regeringen att utfärda föreskrifter. När det gäller den nu aktuella upplysningsbestämmelsen förstärks enligt *Lagrådet* detta intryck av att det i bestämmelsen anges att föreskrifterna har ett särskilt syfte och att de även beskrivs till sitt innehåll. Eftersom *Lagrådet* finner att bestämmelsen inte har ett sådant särskilt upplysningsvärde som skulle kunna motivera bestämmelsen avstyrker *Lagrådet* från att förslaget i denna del läggs till grund för lagstiftning. Regeringen, som har förståelse för *Lagrådets* synpunkter, konstaterar dock att det i skollagen finns ett betydande antal bestämmelser av denna typ som upplyser om att det i annan författning kan finnas föreskrifter som meddelats inom ramen för regeringens restkompetens. Sådana upplysningsbestämmelser finns bl.a. i 10 kap. 8 §, 12 kap. 5 § och 15 kap. 13 §. Vidare gör regeringen bedömningen att det finns ett särskilt värde i att i anslutning till målsättningsstadgandet om att varje huvudman ska sträva efter att inrätta karriärsteg för särskilt yrkesskickliga lärare upplysa om att huvudmän som inrättar karriärstegen förstelärare och lektor har möjlighet att ansöka om statsbidrag.

4.4 Nuvarande bestämmelser i skollagen om lektorer ska upphävas

Regeringens förslag: Nuvarande bestämmelser i skollagen om lektorer ska upphävas.

Regeringens bedömning: Det bör vara huvudmannen som avgör vilka lärare som uppfyller kvalifikationerna för karriärsteget lektor.

Promemorians förslag och bedömning: Överensstämmer med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, bl.a. *Kammarrätten i Göteborg*, *Förvaltningsrätten i Stockholm*, *Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering*, *Umeå universitet*, *Lunds kommun*, *Uppsala kommun*, *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)*, *Lärarnas Riksförbund* och *Sveriges skolledarförbund* tillstyrker eller lämnar förslaget och bedömningen utan invändningar.

Skolverket, *Högskolan i Jönköping*, *Olofströms kommun*, *Malmö kommun*, *Göteborgs kommun* och *Historielärarnas förening* anser att förslaget om att regleringen i skollagen avseende lektorer ska upphävas kan komma att riskera likvärdigheten i bedömningarna av vilka som ska utses till lektorer. Dessa remissinstanser anser därför att *Skolverket* även i fortsättningen bör ha till uppgift att utnämna lektorer.

Sveriges akademikers centralorganisation (Saco) håller med om att det är rimligt att behovet av lektorer avgörs lokalt samt att initiativet att ansöka om prövning för karriärsteget sker lokalt. Saco understryker samtidigt att det bör beaktas att ett alltför decentraliserat system riskerar att leda till inlåsnings effekter för individuella lärare och på så vis hämma rörligheten och därmed karriärmöjligheterna för lärare.

Göteborgs universitet anser att det bör utredas hur högskolor, universitet och skolhuvudmän i samverkan kan ges en roll i bedömningen inför utnämning av lektor.

Bengt Nilson, lektor vid Katedralskolan i Lund, ställer sig frågande till vad som händer med lärare som är lektorer redan i dag och hur dessas tjänster ska passas in i den kommande karriärvägsreformen.

Flera av remissinstanserna, bl.a. *Läraryrket, Skolverket, Malmö högskola, Bollebygds kommun* och *Nacka kommun* är kritiska till att skollagens bestämmelser om utnämning av lektorer i förskola upphävs trots att förskollärarna inte omfattas av förslaget om målsättningsstadgande och statsbidrag. Läraryrket menar därför att skollagens nuvarande bestämmelser om utnämning av lektor inte bör upphöra i fråga om förskollärare i samband med att karriärreformen införs. *Sveriges universitetsläraryrkesförbund* anser att behovet av en forskningsanknuten verksamhet är lika stort för förskolan som för utbildning riktad till äldre elever.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Som framgått av avsnitt 4.1 är det för närvarande Skolverket som utser lektorer. Lagregleringen innebär att alla lärare och förskollärare som uppfyller de i lagen angivna kvalifikationskraven har en rätt att bli utsedda till lektorer. Skolverkets prövning ska göras bl.a. utifrån ett yttrande från lärarens eller förskollärarens rektor eller förskolechef av vilket det ska framgå om läraren eller förskolläraren bedöms ha visat sådan pedagogisk skicklighet som enligt Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:58) krävs för utnämning till lektor. En lärare som får avslag på sin ansökan kan överklaga avslagsbeslutet till domstol.

I promemorian föreslås, som nämnts i avsnitt 4.2, att skollagens reglering avseende lektorer ska upphävas. *Skolverket, Högskolan i Jönköping, Olofströms kommun, Malmö kommun* och *Göteborgs kommun* har framfört att detta förslag kan komma att riskera likvärdigheten i bedömningarna av vilka som utses till lektorer. Skolverket har anfört dels att bedömningar av ansökningar om lektorskap är en omfattande och grannliga uppgift som huvudmännen inte bör belastas med, dels att antalet lektorer i skolan inte bör begränsas till det fåtal som kan komma att räknas in i ramen för statsbidraget.

Som bl.a. *SKL* har anfört är det huvudmännen som har arbetsgivaransvaret, dvs. ansvar för lärares prestationer och yrkesutveckling. Det är huvudmännen som ska ta tillvara den särskilda kompetens som särskilt yrkesskickliga lärare besitter, vilket motiverar att bedömningar av lärares pedagogiska skicklighet görs av verksamhetsnära personer. Som framgår ovan grundas vidare Skolverkets beslut bl.a. på ett yttrande från lärarens eller förskollärarens rektor eller förskolechef av vilket det ska framgå om läraren eller förskolläraren bedöms ha visat sådan pedagogisk skicklighet som krävs för utnämning till lektor. Rektorers och förskolechefers bedömningar ligger således redan i dag till stor del till grund för beslut

Prop. 2012/13:136 om utnämning av lektorer. För att lektorers kunskaper och specifika ämnesdjup verkligen ska tas tillvara i verksamheten och därmed bidra till förbättrade elevresultat är det viktigt att initiativet till en utnämning av en lärare till lektor kommer från huvudmännen. Som regeringen har anfört tidigare anser regeringen vidare att det är angeläget att karriärsteg för lärare är kopplade till löneökningar. Den nuvarande lagregleringen om lektorer innebär att Skolverket utnämner lärare till lektorer utan att hänsyn tas till huvudmännens budgetar.

Mot denna bakgrund bedömer regeringen, i likhet med majoriteten av remissinstanserna, att det är lämpligt att karriärsteget lektor hanteras på samma sätt som karriärsteget förstelärare, dvs. det bör vara huvudmännen som avgör vilka lärare som uppfyller kvalifikationskraven för karriärsteget lektor och vilka som ska utses till lektorer.

Saco anser att det är rimligt att behovet av förstelärare och lektorer avgörs lokalt, men understryker att det också bör beaktas att ett alltför decentraliserat system riskerar att leda till inlåsnings effekter för individuella lärare och på så vis hämma rörligheten och därmed karriärmöjligheterna för lärare. Förslaget i denna proposition innebär att huvudmännen ska sträva efter att inrätta karriärsteg. Därutöver har regeringen beslutat en förordning enligt vilken huvudmännen kan söka statsbidrag för löneökningar för lärare som utses till förstelärare eller lektor. Huvudmän kan också välja att utannonsera tjänster som t.ex. förstelärare eller lektor och det kan då bli möjligt för lärare att söka sådana tjänster hos andra huvudmän. Detta minskar enligt regeringens bedömning risken för eventuella inlåsnings effekter.

Enligt skollagens reglering avseende lektorer kan även en förskollärare utnämnas till lektor av Skolverket. I promemorian har det föreslagits att regleringen avseende lektorer ska upphävas även till den del den avser förskollärare. Flera av remissinstanserna, bl.a. *Skolverket*, *Malmö Högskola* och *Läraryrket*, är kritiska till att skollagens bestämmelser om utnämning av lektorer i förskolan föreslås upphävas trots att förskollärarna inte omfattas av förslaget om målsättningsstadgande och statsbidrag. Regeringen vill dock framhålla att även om regeringens förslag till målsättningsstadgande och möjligheten att ansöka om statsbidrag i enlighet med vad som angavs i budgetpropositionerna för 2012 och 2013 har avgränsats till att gälla lärare finns det inget som hindrar att huvudmännen även i fortsättningen väljer att anställa lektorer i förskolan. Regeringen anser därför inte att det finns några avgörande hinder mot att avskaffa regleringen i skollagen avseende lektorer även till den del den avser förskollärare.

Bengt Nilson, lektor vid *Katedralskolan i Lund*, ställer sig frågande till vad som händer med lärare som är lektorer redan i dag och hur deras tjänster ska passas in i den kommande karriärvägsreformen. Som framgår av avsnitt 6 föreslås övergångsbestämmelser som innebär att den nuvarande regleringen i skollagen ska fortsätta att tillämpas även efter det att den nu föreslagna ändringen i skollagen har trätt i kraft när det är fråga om sådana ansökningar som inkommit till Skolverket före ikraftträdandet. En lärare som har blivit utnämnd till lektor av Skolverket enligt nu gällande bestämmelser kan alltså fortsätta att benämnas lektor utan att det krävs någon utnämning från huvudmannens sida.

De kriterier som uppställs i förordningen för att det ska lämnas statsbidrag för en särskilt yrkesskicklig lärare med forskarutbildning överensstämmer med skollagens krav för utnämning av en lärare till lektor (2 kap. 24 § skollagen) med det tillägget att det även kan lämnas statsbidrag för speciallärare och vissa specialpedagoger som avlagt minst licentiatexamen inom det specialpedagogiska området. En huvudman kan således välja att ansöka om statsbidrag för sådana lärare som utnämnts till lektor av Skolverket såväl som för andra lärare som uppfyller de i statsbidragsförordningen uppställda kriterierna.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan föreslås regleringen i skollagen avseende lektorer upphävas. Vidare behöver konsekvensändringar göras på förordningsnivå.

4.5 Undantag som gäller skollagens krav på introduktionsperiod

Regeringens förslag: För en lärare som har en examen på forskarnivå eller motsvarande utländsk examen och har undervisat som lärare vid ett universitet, vid en högskola, inom skolväsendet eller inom motsvarande utbildning i Sverige eller i ett annat land ska den introduktionsperiod som krävs för att läraren ska få en lärarlegitimation minskas från ett år till en termin eller motsvarande på heltid.

Promemorians förslag och bedömning: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I promemorian föreslås att regeringen bör få ett bemyndigande att meddela föreskrifter om undantag från skollagens krav på en introduktionsperiod.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, bl.a. *Skolverket*, *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)*, *Sveriges akademikers centralorganisation (Saco)*, *Läraryrket*, *Sveriges universitetslärares förbund* och *Sveriges universitets- och högskoleförbund*, tillstyrker eller lämnar förslaget utan invändningar.

Högskoleverket anser att det finns en risk för att det i promemorian använda uttrycket ”examen på forskarnivå” kan missförstås. Högskoleverket menar vidare att för personer med utländsk forskarexamen som slutfört en särskild kompletterande pedagogisk utbildning och fått ämneslärarexamen borde det erbjudas en handledd introduktionsperiod särskilt anpassad till utländska forskarutbildade lärares behov och förutsättningar.

Stockholms universitet, *Malmö Högskola*, *Linnéuniversitetet*, *Jönköpings kommun* och *Härnösands kommun* motsätter sig förslaget. Bland annat de tre sistnämnda remissinstanserna menar att erfarenhet av undervisning på ett universitet eller en högskola har en annan karaktär än i grundskolan. *Malmö högskola* anser att sådan erfarenhet inte kan kompenseras av en introduktionsperiod som dessutom föreslås förkortas till en termin. *Stockholms kommun* menar att förslaget om minskade krav på praktisk erfarenhet innan läraren beviljas legitimation riskerar att

Prop. 2012/13:136 verka kontraproduktivt och sända ut fel signaler med avseende på vilken kompetens och lärarskicklighet en lärarexamen innebär.

Skälen för regeringens förslag: För personer som har en examen som avlagts efter den 1 juli 2011 och som inte har arbetat som lärare eller förskollärare sammanlagt minst ett läsår eller motsvarande före den 31 mars 2012 är kravet för att få legitimation som lärare eller förskollärare, utöver ämneslärarexamen, att de genomför en introduktionsperiod om minst ett läsår på heltid eller motsvarande.

I promemorian görs bedömningen att det även för lärare som dels har avlagt examen på forskarnivå, dels har varit verksamma som lärare vid ett universitet eller en högskola, är viktigt med en viss tids introduktion i yrket som lärare i skolväsendet. Mot bakgrund av deras undervisningserfarenhet på högre utbildningsnivå görs dock bedömningen att det är rimligt att kravet på en introduktionsperiod minskas till sammanlagt en termin.

Vissa remissinstanser har invänt mot förslaget. Bland andra *Linné-universitetet* samt *Jönköpings kommun* och *Härnösands kommun* motsätter sig förslaget med motiveringen att undervisning på ett universitet eller en högskola har en annan karaktär än undervisning i grundskolan. Regeringen konstaterar att undervisning på universitet och högskola i likhet med undervisning inom skolväsendet utgår från styrdokument som t.ex. kursplaner och mål för utbildningen. Det finns således vissa likheter mellan att bedriva undervisning på ett universitet eller en högskola och att bedriva undervisning inom skolväsendet. Regeringen anser att detta medför att den obligatoriska introduktionsperiod för dessa personer bör kunna minskas till en termin. Kraven på att huvudmannen ska avge ett skriftligt yttrande om lärarens lämplighet att bedriva undervisning innan legitimation kan utfärdas kvarstår dock, vilket innebär att läraren måste visa att han eller hon är lämplig att undervisa i skolväsendet innan denne kan få legitimation.

I promemorian föreslås att regeringen bör få meddela föreskrifter om undantaget från skollagens krav på en introduktionsperiod. Mot bakgrund av att nuvarande bestämmelser om introduktionsperiod finns i skollagen (2 kap. 16 §) anser dock regeringen att bestämmelserna om introduktionsperiodens längd bör finnas i skollagen även när det är fråga om en lärare som har avlagt examen på forskarnivå och som har varit verksamma som lärare vid ett universitet eller en högskola. Detta bör även gälla de lärare som har avlagt examen på forskarnivå och som varit verksamma som lärare inom skolväsendet eller motsvarande utbildning i Sverige eller i ett annat land.

Högskoleverket anser att det finns en risk för att det i promemorian valda uttrycket "examen på forskarnivå" kan missförstås. Verket utgår från att det som avses är svensk licentiat- eller doktorsexamen eller motsvarande utländsk forskarexamen, men tycker att texten bör förtydligas. Högskoleverket anser vidare att för personer med utländsk forskarexamen som slutfört en särskild kompletterande pedagogisk utbildning och fått ämneslärarexamen borde det erbjudas en handledd introduktionsperiod särskilt anpassad till utländska forskarutbildade lärares behov och förutsättningar.

Regeringen delar *Högskoleverkets* uppfattning att författningstexten behöver förtydligas. Formuleringen "examina på forskarnivå" används i

högskolelagen (1992:1434) och bör i nu aktuellt sammanhang anses omfatta en examen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) eller motsvarande äldre svensk examen. Lagtexten bör dock kompletteras så att det klart framgår att även motsvarande utländska examina ska beaktas. När det gäller Högskoleverkets synpunkt om en handled introduktionsperiod särskilt anpassad till utländska forskarutbildade anser regeringen att det är upp till huvudmannen att inom ramen för gällande regelverk avgöra hur introduktionsperioden bör utformas.

Lagrådet har påpekat att den föreslagna bestämmelsen enligt sin ordalydelse i princip inte ställer några krav på den undervisning som en lärare ska ha bedrivit för att introduktionsperioden ska halveras och har anfört att om avsikten är att det ska krävas viss undervisningserfarenhet bör sådana krav framgå av lagtexten. Regeringen finner dock att några formella krav i detta avseende inte bör uppställas. Nackdelarna med att t.ex. ange ett visst timental som läraren måste ha undervisat bedöms överväga fördelarna med en sådan ordning.

5 Ekonomiska villkor för elever i gymnasiesärskolan

Regeringens förslag: En elevs hemkommun ska inte vara skyldig att lämna ekonomiskt stöd till en elev som behöver inackordering på grund av skolgången i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman längre än till och med det första kalenderhalvåret det år eleven fyller 20 år.

Gymnasiesärskoleutredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, bl.a., *Skolverket, Alingsås, Göteborgs, Hagfors, Karlshamns* och *Sigtuna kommuner, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Svenska Förbundet för Specialpedagogik* samt *Förbundet Sveriges arbetsterapeuter*, tillstyrker eller har inte något att invända mot förslaget. *Föreningen för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning (FUB)* anser att förslagen som rör elevernas ekonomi inte kan genomföras innan den totala ekonomiska situationen för unga personer med funktionsnedsättning har utretts.

Skälen för regeringens förslag: I 18 kap. 32 § skollagen finns bestämmelser om stöd till inackordering för elever i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman. Hemkommunen ska lämna ekonomiskt stöd till elever som behöver inackordering på grund av skolgången. Motsvarande bestämmelse för gymnasieskolan finns i 15 kap. 32 § skollagen. För gymnasieskolan gäller skyldigheten att lämna sådant stöd t.o.m. första kalenderhalvåret det år eleven fyller 20 år. Bestämmelsen motsvarar vad som gäller för en elev i en fristående gymnasieskola som i stället för ekonomiskt stöd från hemkommunen får studiehjälp i form av

Prop. 2012/13:136 inackorderingstillägg enligt bestämmelserna i studiestödslagen (1999:1395). Studiehjälp lämnas längst till och med det första kalenderhalvåret det år den studerande fyller 20 år (2 kap. 3 § andra stycket studiestödslagen).

Bestämmelsen i 18 kap. 32 § skollagen kom till i samband med reformeringen av gymnasiesärskolan 2012. De nya bestämmelserna för gymnasiesärskolan trädde i kraft den 1 april 2012 och ska till övervägande del tillämpas på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2013. Genom reformeringen gjordes bestämmelserna för gymnasiesärskolan avsevärt mer lika reglerna för gymnasieskolan. Bland annat gjordes vissa angelägna anpassningar av bestämmelserna om ekonomisk ersättning för elever i gymnasiesärskolan. En av dessa anpassningar var att elever i gymnasiesärskolan gavs rätt till inackorderingsstöd. Regeringen aviserade att de kvarvarande skillnaderna i ekonomisk ersättning till elever i gymnasieskolan respektive gymnasiesärskolan skulle ses över (prop. 2011/12:50, s. 95).

Utredningens förslag innebar att rätten till inackorderingsstöd för gymnasiesärskoleelever skulle begränsas till att gälla till och med det första kalenderhalvåret det år eleven fyller 20 år. Av förbiseende kom denna begränsning inte att göras när rätten till inackorderingsstöd infördes. I avvaktan på förslag från 2012 års studiehjälpsutredning (U 2012:09), vars uppdrag ska redovisas senast den 30 juni 2013, bör bestämmelserna i 18 kap. 32 § skollagen ändras så att möjligheten för elever i gymnasiesärskolan att få ekonomiskt stöd till inackordering, i likhet med vad som redan gäller för gymnasieelever, begränsas till att gälla till och med det första kalenderhalvåret det år eleven fyller 20 år.

Den föreslagna bestämmelsen bör tillämpas från och med hösten 2013. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag avseende utformningen av studiehjälpsystemet i sin helhet.

6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Ändringarna i skollagen ska träda i kraft den 1 juli 2013.

Bestämmelserna om att Skolverket efter ansökan ska utnämna en lärare eller förskollärare till lektor om vissa i skollagen angivna villkor är uppfyllda samt att ett avslag på en sådan ansökan kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, ska även fortsättningsvis gälla för ansökningar som inkommit till Skolverket före den 1 juli 2013.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna lämnar förslaget utan invändningar. *Malmö kommun* anser att det behövs tid för att organisera arbetet på skolorna och avvisar därför ett ikraftträdande den 1 juli 2013.

Datum för ikraftträdande av ändringarna i skollagen

Som angetts i avsnitt 4.2 och 4.3 har regeringen beslutat om en förordning om statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare. Förordningen trädde i kraft den 20 mars 2013. Eftersom förordningen redan gäller är det lämpligt att upplysningsbestämmelsen träder i kraft så snart som möjligt. Ändringarna i skollagen föreslås därför träda i kraft den 1 juli 2013.

Bestämmelserna i skollagen om gymnasiesärskolan ska tillämpas på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2013. Den ändring av bestämmelserna i 18 kap. 32 § skollagen som föreslås i denna lagrådsremiss bör därför träda i kraft den 1 juli 2013.

Beslut enligt äldre bestämmelser

Som framgått tidigare innebär gällande rätt att Skolverket efter ansökan genom beslut ska utnämna en lärare eller förskollärare till lektor om denne uppfyller de villkor som anges i 2 kap. 24 § skollagen. Ett avslag på en sådan ansökan kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol (28 kap. 3 § 4 skollagen).

Nuvarande system innebär således – i motsats till den ordning som nu föreslås – att en lärare eller förskollärare har rätt att få ett beslut om att benämnas lektor om vissa lagreglerade villkor är uppfyllda. Rätten att kallas lektor följer läraren eller förskolläraren även om denne börjar en ny anställning hos en annan huvudman.

De nuvarande bestämmelserna bör fortsätta att tillämpas även efter det att de nya bestämmelserna har trätt i kraft beträffande sådana ansökningar som kommit in till Skolverket före ikraftträdandet. Även möjligheten att överklaga ett avslagsbeslut från Skolverket bör fortsätta att gälla i sådana ärenden. En lärare eller förskollärare som fått ett beslut från Skolverket enligt de nuvarande reglerna kan alltså även efter det att de föreslagna ändringarna i skollagen har trätt i kraft fortsätta att benämnas lektor utan att det krävs att denne utsetts till lektor av huvudmannen.

7 Konsekvenser

Konsekvenser av förslagen om karriärvägar för lärare

Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

Principen om kommunalt självstyre gäller för all kommunal verksamhet, inklusive utbildningsverksamhet, dvs. både för den verksamhet som regleras i kommunallagen och för den som följer av särskilda bestämmelser. Det står dock klart att utrymmet för den kommunala självstyrelsen inte är obegränsat. Det kan inom vissa områden finnas nationella krav på en enhetlig reglering som kan anses väga över den

Prop. 2012/13:136 kommunala bestämmanderätten. Sådana krav på en enhetlig reglering finns inom utbildningsområdet och staten styr därför dessa verksamheter genom att sätta upp regler och mål i lagar och förordningar.

Sedan den 1 januari 2011 följer enligt 14 kap. 3 § regeringsformen att en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte bör gå längre än vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som föranlett den. I förarbetena anges att denna reglering innebär att riksdagen regelmässigt måste pröva kommunernas självstyrelseintressen när begränsningar av självstyrelsen övervägs (prop. 2009/10:80, s. 212). Vidare anges att proportionalitetsprövningen bör innefatta en skyldighet att undersöka om det ändamål som regleringen avser att tillgodose kan uppnås på ett för det kommunala självbestämmandet mindre ingripande sätt än det som föreslås.

I avsnitt 4.3 föreslås att det i skollagen ska införas ett målsättningsstadgande av innebörd att huvudmännen ska sträva efter att inrätta karriärsteg för särskilt yrkesskickliga lärare. Bestämmelsen skapar inga rättigheter för enskilda och är inte rättsligt förpliktigande för skolhuvudmännen. Stadgandet innebär dock ett åliggande för skolhuvudmännen att positivt verka för att uppnå målsättningen, dvs. att inrätta karriärsteg för lärare. Stadgandet innebär därmed en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Det är dock fråga om en begränsad inskränkning. Med hänsyn till intresset av att säkra en hög kvalitet på lärarna och att göra läraryrket mer attraktivt så att eleverna får en förbättrad undervisning och därmed ökade förutsättningar att nå de nationella målen får inskränkningen anses vara proportionell i förhållande till syftet med densamma. Eftersom åliggandet inte är rättsligt förpliktande för skolhuvudmännen är det inte fråga om ett sådant åtagande som aktualiserar den kommunala finansieringsprincipen.

Det förslås därutöver att det i skollagen ska upplysas om att huvudmännen har möjlighet att ansöka om statsbidrag för karriärstegen förstelärare och lektor. Det är frivilligt för huvudmännen att söka statsbidraget i fråga.

I avsnitt 4.4 föreslås att skollagens reglering avseende lektorer ska upphävas samt att det bör vara huvudmännen som avgör vilka lärare som uppfyller kvalifikationskraven för karriärsteget lektor. Förslaget innebär en minskad arbetsbörda för Skolverket. När det gäller den arbetsbörda som i stället kommer att åvila skolhuvudmännen kan konstateras att lärarens eller förskollärarens rektor eller förskolechef redan i dag ska avge ett yttrande av vilket det ska framgå om läraren eller förskolläraryn bedöms ha visat sådan pedagogisk skicklighet som krävs för utnämning till lektor. Likväl kommer ändringen att innebära ett visst merarbete för huvudmännen. Det är dock frivilligt för huvudmännen såväl att utse lektorer som att ansöka om statsbidrag för sådana tjänster, varför det inte är fråga om något utökat åtagande för kommunerna.

Förslaget i avsnitt 4.5 innebär att skollagens krav på en introduktionsperiod för att en lärare ska kunna få en lärarlegitimation ska minskas från ett år till en termin eller motsvarande på heltid, när det är fråga om lärare som dels har en examen på forskarnivå eller motsvarande utländsk examen, dels har varit verksamma som lärare vid ett universitet, vid en högskola, inom skolväsendet eller i motsvarande undervisning i Sverige eller i ett annat land. Det kan konstateras att en lärare har rätt till stöd av

en mentor under introduktionsperioden (förordningen [2011:326] om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare och utnämning till lektor). Förslaget att introduktionsperioden ska minskas för nu aktuella lärare medför således att huvudmännens kostnader kommer att minska. Således innebär inte heller detta förslag något utökat åtagande för kommunerna.

Konsekvenser för huvudmän för fristående skolor

En utgångspunkt för regleringen av skolväsendet är bl.a. att strukturen i så stor utsträckning som möjligt ska vara gemensam för alla skol- och verksamhetsformer och alla huvudmän. Lika villkor ska så långt möjligt gälla oavsett huvudman. Detta har regeringen tidigare uttryckt i propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (prop. 2009/10:165).

Den analys som görs ovan av förslagets konsekvenser för kommunala huvudmän gäller också för enskilda huvudmän. Förslagen medför således inte några ökade kostnader för huvudmän för fristående skolor.

Konsekvenser för lärarna

Det i avsnitt 4.3 föreslagna målsättningsstadgandet i skollagen innebär att huvudmännen ska sträva efter att inrätta karriärsteg för lärare. Om så sker innebär detta en möjlighet för lärare att utvecklas i sin profession och göra karriär utan att behöva lämna undervisningen.

Förslaget i avsnitt 4.5 om att kravet på en introduktionsperiod för att få en lärarlegitimation ska minskas från ett år till en termin på heltid eller motsvarande för lärare som dels har en examen på forskarnivå eller motsvarande utländsk examen, dels har varit verksamma som lärare vid ett universitet, vid en högskola, inom skolväsendet eller i motsvarande utbildning i Sverige eller i ett annat land, innebär att dessa lärare kommer att kunna få lärarlegitimation snabbare och därmed tidigare än hittills kunna få en tillsvidareanställning.

Förslaget i avsnitt 4.4 att Skolverket inte längre ska utnämna lektorer innebär, för de lärare som inte omfattas av de föreslagna övergångsbestämmelserna (se avsnitt 6), att det kommer att vara skolhuvudmannen som avgör om läraren ska utses till lektor eller inte. Det finns enligt den av regeringen beslutade statsbidragsförordningen (se avsnitt 4.2 och 4.3) möjlighet för huvudmän att söka statsbidrag för löneökningar till ”särskilt yrkesskickliga lärare som har forskarutbildning”. Som nämnts i avsnitt 4.2 och 4.3 har regeringen, om riksdagen beslutar i enlighet med regeringens förslag i avsnitt 4.4, för avsikt att ändra sistnämnda benämning i statsbidragsförordningen till ”lektor”.

När det gäller förskollärare kommer huvudmännen givetvis även i fortsättningen att kunna anställa lektorer i förskolan. Däremot är regeringens förslag till målsättningsstadgande och möjligheten att ansöka om statsbidrag avgränsat till att gälla lärare.

Konsekvenser för jämställdheten

Förslagen bedöms inte medföra några konsekvenser för jämställdheten. Det finns samma möjligheter för både män och kvinnor att gå vidare i karriären och bli förstelärare eller lektor.

De i propositionen föreslagna ändringarna i skollagen bedöms inte innebära några ökade kostnader för staten.

Sverige medlemskap i Europeiska Unionen

Regleringarna berör inte förhållandet till Sveriges medlemskap i Europeiska Unionen på annat sätt än att lärarfrågorna är mycket aktuella för flertalet medlemsländer.

Uppföljning och utvärdering av reformen

Regeringen avser att ge en myndighet i uppdrag att kontinuerligt följa upp reformen. Vidare avser regeringen ge en myndighet i uppdrag att utvärdera reformen fyra år efter det att statsbidragsförordningen har börjat tillämpas.

Konsekvenser av förslaget om införandet av en 20-årsgräns för inackorderingsstöd till gymnasiesärskoleelever

Bestämmelsen om inackorderingsstöd till elever i gymnasiesärskolan har inte börjat tillämpas än. Införandet av en 20-årsgräns innebär en marginell minskning av de kostnader som kommunerna kommer att ha när bestämmelsen börjar tillämpas eftersom endast ett fåtal elever berörs. Förändringen beräknas inte ge några ekonomiska konsekvenser för staten. Däremot påverkas den ekonomiska situationen för sådana blivande elever i den nya gymnasiesärskolan som kommer att gå i en skola med offentlig huvudman, som har behov av inackordering och som fyller eller har fyllt 20 år. Med nuvarande regler, som börjar tillämpas först hösten 2013, har dessa elever rätt till ekonomiskt stöd till inackordering, en rätt som elever som börjat i gymnasiesärskolan före 2013 inte har. Till skillnad från elever i gymnasieskolan har dock elever som på grund av funktionsnedsättning inte slutfört sina studier i juli det år eleven fyller 19 år rätt till hel aktivitetsersättning under sin resterande tid i gymnasiesärskolan.

8 Författningskommentar

2 kap.

1 §

Ändringen är en följdändring med anledning av att 2 kap. 24 § upphävs.

16 §

Andra stycket är nytt. Det innebär att tiden för den introduktionsperiod som krävs för legitimation enligt första stycket 2 halveras för lärare som uppfyller vissa i två punkter angivna krav.

Enligt *första punkten* krävs att läraren har en examen på forskarnivå eller motsvarande utländsk examen. Begreppet "forskarnivå" förekommer i 1 kap. 10 a § högskolelagen (1992:1434). Begreppet infördes i samband med att utbildningen inom högskolan delades in på tre nivåer; grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå. Denna indelning ersatte den tidigare indelningen mellan grundläggande högskoleutbildning och forskarutbildning. Någon skillnad i sak mellan "forskarutbildning" och "utbildning på forskarnivå" var inte avsedd (se prop. 2004/05:162, s. 200). Med formuleringen "examen på forskarnivå" avses här såväl sådan examen som avses i 1 kap. 10 a § högskolelagen och bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) som motsvarande äldre svensk examen.

Av *andra punkten* framgår att utöver vad som följer av den första punkten krävs att läraren i fråga har undervisat. Med universitet och högskola avses ett sådant statligt universitet eller en sådan statlig högskola som omfattas av högskolelagen (1992:1434) eller en enskild utbildningsanordnare med examenstillstånd enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina. Innebörden av begreppet skolväsendet framgår av 1 kap. 1 §. Undervisning vid motsvarande utbildningar i Sverige eller ett annat land kan t.ex. vara undervisning på kurser vid en folkhögskola som motsvarar undervisning i skolväsendet eller undervisning vid ett utländskt universitet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.5.

16 b §

Ändringen i *andra stycket* är en följd av att Skolverket, genom upphävandet av 2 kap. 24 §, inte längre ska pröva om en lärare eller förskollärare ska utnännas till lektor.

I förhållande till lagförslaget i lagrådsremissen har redaktionella ändringar gjorts i paragrafen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.4 och 4.5.

22 §

Första stycket har kompletterats med en andra mening om att skolhuvudmän ska sträva efter att inrätta karriärsteg för särskilt yrkesskickliga lärare. Bestämmelsen skapar inga rättigheter för enskilda och är inte rättsligt förpliktande för skolhuvudmännen. Ett sådant målsättningsstadgande innebär dock ett åliggande för skolhuvudmännen att positivt verka för att uppnå målsättningen, dvs. att inrätta karriärsteg för lärare.

Andra stycket är nytt och innehåller en s.k. upplysningsbestämmelse. Som redovisas i avsnitt 3, 4.2 och 4.3 har regeringen beslutat en statsbidragsförordning enligt vilken skolhuvudmän kan ansöka om ett stimulansbidrag för att inrätta karriärsteg för särskilt kvalificerade lärare. Bidraget kan endast utgå för lönepåslag för lärare som uppfyller vissa i förordningen angivna villkor ("förstelärare" och "särskilt yrkesskickliga lärare med forskarutbildning"). Som nämnts i avsnitt 4.2 och 4.3 har regeringen, för det fall riksdagen beslutar i enlighet med regeringens förslag i avsnitt 4.4, för avsikt att ändra benämningen "särskilt yrkesskickliga lärare med forskarutbildning" i statsbidragsförordningen till "lektor".

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.3.

18 kap.

32 §

I paragrafen finns bestämmelser om rätt till ekonomiskt stöd för inackordering till elever i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman.

Första och andra stycket har dragits ihop till ett stycke. Vidare anges i en *ny andra mening i första stycket* att hemkommunens skyldighet att lämna stöd endast gäller till och med det första halvåret det år då eleven fyller 20 år. Ändringen innebär att bestämmelsen överensstämmer med vad som gäller för gymnasieskolan enligt 15 kap. 32 § skollagen. Vidare innebär ändringen en anpassning till vad som gäller enligt 2 kap. 3 § andra stycket studiestödslagen (1999:1395).

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.

28 kap.

3 §

I paragrafen regleras vilka beslut av Statens skolverk som får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. I paragrafens fjärde punkt anges att ett beslut om avslag på en lärares ansökan enligt 2 kap. 24 § skollagen att bli utnämnd till lektor får överklagas.

Paragrafen ändras på så sätt att *fjärde punkten* utgår. Detta är en följd av att Skolverket, genom upphävandet av 2 kap. 24 §, inte längre ska pröva om en lärare eller förskollärare ska utnämnas till lektor.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.4.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Av första punkten framgår att lagändringarna träder i kraft den 1 juli 2013.

Övergångsbestämmelsen i andra punkten innebär att ansökningar om utnämning till lektor som har inkommit till Skolverket före den 1 juli 2013 ska handläggas enligt de regler som gällde när de gavs in, med undantag för 2 kap. 24 § tredje stycket. Av tredje punkten följer att möjligheten att överklaga ett avslagsbeslut ska fortsätta att gälla för dessa ansökningar.

Bestämmelserna behandlas i avsnitt 6.

Sammanfattning av promemorian Karriärvägar m.m. i fråga om lärare i skolväsendet

En av de viktigaste faktorerna för elevernas studieresultat i skolan är lärarna. För att säkra en hög kvalitet på lärarna måste läraryrket göras mer attraktivt, så att eleverna får en förbättrad undervisning och därmed ökade förutsättningar att nå de nationella målen och goda resultat. Lärares kompetens och potential måste på ett bättre sätt än i dag tas till vara och uppmuntras.

I promemorian analyseras först vilka kvalifikationer en lärare bör ha för att komma i fråga dels som lektor, dels för ett nytt karriärsteg; förstelärare. Vidare övervägs om dessa kvalifikationskrav bör regleras i skollagen och om det bör vara Skolverket eller huvudmännen som avgör vilka lärare som uppfyller kvalifikationskraven. Det görs bedömningen att för att en karriärstegsreform ska vara meningsfull bör karriärstegen i praktiken kopplas till en löneförhöjning. Att en lärare utses till förstelärare eller lektor får i så fall ekonomiska konsekvenser för lärarens arbetsgivare. Det bedöms därför inte som lämpligt att de villkor som en lärare bör uppfylla för att utses till förstelärare eller lektor regleras i skollagen och att en prövning av om en lärare uppfyller dessa krav görs av Skolverket utan att hänsyn tas till huvudmännens budgetförutsättningar. En huvudman bör i stället själv få avgöra hur många förstelärare och lektorer det egna budgetutrymmet räcker till.

Mot denna bakgrund föreslås i promemorian att det ska införas en statsbidragsförordning som ger en huvudman rätt att söka statsbidrag om denne i sin undervisning använder sig av sådana lärare som uppfyller vissa i statsbidragsförordningen reglerade villkor och vars arbetsuppgifter i allt väsentligt består av undervisning och uppgifter som hör till undervisningen (förstelärare eller lektorer). Statsbidraget föreslås administreras av Skolverket. Det står naturligtvis en huvudman fritt att utse fler förstelärare eller lektorer än vad statsbidraget räcker till. Det står även en huvudman fritt att, utan att ansöka om statsbidrag, utforma sin organisation med karriärsteg för lärare på ett sätt som avviker från de villkor som kommer att uppställas i statsbidragsförordningen.

För att ändå i lag markera betydelsen av att lärare ges möjlighet att göra karriär utan att lämna undervisningen föreslås att det ska införas ett s.k. målsättningsstadgande i skollagen om att skolhuvudmännen ska sträva efter att inrätta karriärsteg för särskilt yrkesskickliga lärare. Det föreslås vidare att det ska införas en s.k. upplysningsbestämmelse i skollagen om möjligheten för huvudmän att söka statsbidrag för karriärstegen förstelärare och lektor. En konsekvens av förslagen är att den lagreglering som i dag finns avseende lektorer föreslås upphävas.

Syftet med förslagen är att det ska skapas så goda förutsättningar som möjligt för de bästa lärarna att göra karriär samtidigt som de även fortsättningsvis i allt väsentligt ska ägna sig åt undervisning och uppgifter som är en förutsättning för att bedriva en undervisning av god kvalitet.

Prop. 2012/13:136 Bilaga 1 I syfte att öka antalet lektorer i skolan föreslås en särskild satsning för personer med examen på forskarnivå som har varit verksamma som lärare på ett universitet eller en högskola eller i skolväsendet. Förslaget innebär bl.a. en satsning på en särskild kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen.

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)

dels att 2 kap. 24 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 2 kap. 24 § ska utgå,

dels att 2 kap. 1, 16, 16 b och 22 §§ samt 28 kap. 3 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap. Huvudmän och ansvarsfördelning

1 §

Kapitlets innehåll

I detta kapitel finns I detta kapitel finns bestämmelser om bestämmelser om

– huvudmän inom skolväsendet (2–8 §§),

– ledningen av utbildningen (9–12 §§),

– lärare och förskollärare (13–24 §§),

– elevhälsa (25–28 §§),

– studie- och yrkesvägledning (29 och 30 §§),

– registerkontroll av personal (31–33 §§),

– kompetensutveckling (34 §), och

– lokaler och utrustning och tillgång till skolbibliotek (35 och 36 §§).

– huvudmän inom skolväsendet (2–8 §§),

– ledningen av utbildningen (9–12 §§),

– lärare och förskollärare (13–23 §§),

– elevhälsa (25–28 §§),

– studie- och yrkesvägledning (29 och 30 §§),

– registerkontroll av personal (31–33 §§),

– kompetensutveckling (34 §), och

– lokaler och utrustning och tillgång till skolbibliotek (35 och 36 §§).

16 §¹

Statens skolverk ska efter ansökan meddela legitimation till en lärare eller förskollärare som

1. har behörighetsgivande examen,

2. med tillfredsställande resultat har genomfört en introduktionsperiod om minst ett läsår eller motsvarande på heltid inom undervisning som i huvudsak svarar mot examen, och

3. i övrigt är lämplig att bedriva undervisning.

Skolverket ska efter ansökan komplettera en lärares eller förskollärares legitimation med ytterligare behörighet, om han eller hon med tillfredsställande resultat gått ytterligare behörighetsgrundande utbildning.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från första

¹ Senaste lydelse 2011:189.

stycket 2 för lärare som har en examen på forskarnivå och som har varit verksamma som lärare inom högskolan.

16 b §²

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om introduktionsperioden och lämplighetsprövningen enligt 16 § första stycket 2 och 3.

Regeringen får meddela föreskrifter om avgifter i samband med ansökan om legitimation, komplettering av legitimation och utnämning till lektor.

Regeringen får meddela föreskrifter om avgifter i samband med ansökan om legitimation och komplettering av legitimation.

22 §³

Varje huvudman ska sträva efter att för undervisningen anställa lärare och förskollärare som har forskarutbildning.

Varje huvudman ska sträva efter att för undervisningen anställa lärare och förskollärare som har forskarutbildning. *Vidare ska huvudmännen sträva efter att inrätta karriärsteg för särskilt yrkesskickliga lärare.*

Regeringen meddelar föreskrifter om statsbidrag till huvudmän i syfte att stimulera att dessa inrättar karriärstegen förstelärare och lektor.

28 kap.

3 §⁴

Beslut av Statens skolverk får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol om beslutet gäller

1. vitesföreläggande enligt 26 kap. 27 §,

2. avslag på en ansökan om lärar- eller förskollärlärligitation enligt 2 kap. 16 §,

3. avslag på en ansökan om komplettering av legitimation enligt 2 kap. 16 §, eller

4. avslag på en ansökan om utnämning till lektor enligt 2 kap. 24 §.

2. avslag på en ansökan om lärar- eller förskollärlärligitation enligt 2 kap. 16 §, eller

3. avslag på en ansökan om komplettering av legitimation enligt 2 kap. 16 §.

² Senaste lydelse 2011:189.

³ Senaste lydelse 2011:189.

⁴ Senaste lydelse 2011:189.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013.
 2. Bestämmelserna i 2 kap. 24 § och 28 kap. 3 § i deras lydelse enligt lagen (2011:189) om ändring i skollagen (2010:800) ska även fortsättningsvis tillämpas på ansökningar som inkommit före den 1 juli 2013.

Förteckning över remissinstanserna avseende promemorian

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av Kammarrätten i Göteborg, Förvaltningsrätten i Stockholm, Statskontoret, Statistiska centralbyrån, Myndigheten för handikappolitisk samordning, Barnombudsmannen, Statens skolverk, Statens skolinspektion, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Skolväsendets överklagandenumnd, Högskoleverket, Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet, Linköpings universitet, Linnéuniversitetet, Malmö högskola, Högskolan Dalarna Högskolan i Jönköping, Internationella programkontoret för utbildningsområdet, Sameskolstyrelsen, Sametinget, Diskrimineringsombudsmannen, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, Bollebygds kommun, Eksjö kommun, Gällivare kommun, Göteborgs kommun, Härnösands kommun, Kalix kommun, Lunds kommun, Malmö kommun, Malung-Sälens kommun, Nacka kommun, Olofströms kommun, Stockholms kommun, Storumans kommun, Uppsala kommun, Vellinge kommun, Västerviks kommun, Ystads kommun, Öckerö kommun, Sveriges Kommuner och Landsting, Kunskapsskolan i Sverige AB, Malmö Montessoriskola, Friskolornas riksförbund, Svenskt näringsliv, Tjänstemännens Centralorganisation, Sveriges Akademikers Centralorganisation, Läraförbundet, Lärarnas Riksförbund, Sveriges Universitetslärarförbund, Sveriges Elevråd, Sveriges Skolledarförbund samt Sveriges universitets- och högskoleförbund.

Sveriges ingenjörer, Almega Tjänsteföretagen, Pernilla Andersson Varga och Mats Widigson, Svenska Fysikersamfundet, Bengt Nilson, lektor i historia vid Katedralskolan i Lund, Örebro kommun, Jönköpings kommun och Historielärarnas förening har lämnat spontana yttranden.

Följande remissinstanser har beretts tillfälle att yttra sig, men har förklarat sig avstå eller har inte inkommit med yttrande: Riksdagens ombudsmän, Arbetsgivarverket, Regelrådet (N2008:05), Götene kommun, Hallsbergs kommun, Hultsfreds kommun, Lycksele kommun, Mora kommun, Nykvarns kommun, Norbergs kommun, Sorsele kommun, Tomelilla kommun, Valdemarsviks kommun, Vansbro kommun, Västerås kommun, Baggium Utbildning AB, Kvarnå friskola Niemisel, Mediagymnasiet Nacka strand, Nordens Teknikerinstiut AB, Östersunds gymnasieskola, Företagarna, Landsorganisationen Sverige, Svenska Kommunalarbetsförbundet, Sveriges Elevråds Centralorganisation, Svenska Samernas Riksförbund, Waldorfskolefederationen, Riksförbundet Romer i Europa, Sverigefinländarnas delegation, Svenska Tornedalingarnas Riksförbund och Judiska Centralrådet.

Sammanfattning av betänkandet Den framtida gymnasiesärskolan – en likvärdig utbildning för ungdomar med utvecklingsstörning (SOU 2011:8)

Prop. 2012/13:136
Bilaga 4

Ekonomiska villkor för eleven

Onödiga skillnader i bidragssystemet mellan elever i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan bör undvikas. Elever i gymnasiesärskolan bör därför på lika villkor omfattas av de generella stöd som gäller för andra elever på gymnasial nivå. Behov av ekonomiskt stöd som beror på elevens funktionshinder bör betraktas skilt från det generella stödet.

Förslagen i betänkandet Brist på brådska (SOU 2008:102) bör därför skyndsamt genomföras så att t.ex. den aktivitetsersättning som finns i dag vid förlängd skolgång avvecklas samt att det förlängda barnbidraget till elever i gymnasiesärskolan ersätts med studiehjälp på samma grunder som för ungdomar utan funktionsnedsättning.

Utredningen föreslår samtidigt att hemkommunen ska lämna ekonomiskt bidrag för en elev som behöver inackordering om eleven tagits emot i första hand till en utbildning i gymnasiesärskola med offentlig huvudman, ett inackorderingsbidrag. En elev som är mottagen vid en fristående gymnasiesärskola ska ha möjlighet att ansöka om inackorderingstillägg från CSN. I dag har en elev i gymnasiesärskolan inte möjlighet att få varken inackorderingsbidrag eller inackorderingstillägg.

Vissa elever i gymnasiesärskolan som studerar på annan ort har till följd sin funktionsnedsättning kostnader för boende och resor till och från studieorten som vida överstiger det stöd som lämnas i form av inackorderingsbidrag eller inackorderingstillägg. Elevens funktionsnedsättning kan också innebära andra merkostnader i samband med studierna. Utredningen föreslår därför att det ska utredas hur ett kompletterande bidragssystem för ungdomar inom gymnasiesärskolan kan utformas för att elever i gymnasiesärskolan ska kunna göra val av utbildning på likvärdiga grunder som elever i gymnasieskolan. Ett sådant system bör dock utformas generellt för elever med funktionsnedsättning.

Lagförslag i betänkandet

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

18 kap. Allmänna bestämmelser om gymnasiesärskolan

Stöd till inackordering

35 § Hemkommunen ska lämna ekonomiskt stöd till elever i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman som behöver inackordering på grund av skolgången.

Denna skyldighet gäller dock inte elever som har tagits emot i andra hand till ett nationellt program enligt 19 kap. 40 §.

Skyldigheten gäller till och med första kalenderhalvåret det år eleven fyller 20 år.

Stödet ska avse boende, fördyrat uppehälle och resor till och från hemmet. Det ska ges kontant eller på annat sätt som ska framgå av beslutet om stöd. Om stödet ges kontant, ska det lämnas med lägst 1/30 av prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring för varje hel kalendermånad som eleven bor inackorderad. Beloppet får avrundas till närmast lägre hela tiotal kronor.

Förteckning över remissinstanserna avseende betänkandet

Prop. 2012/13:136
Bilaga 6

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av Riksdagens ombudsmän, Kammarrätten i Göteborg, Förvaltningsrätten i Stockholm, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse, Myndigheten för handikappolitisk samordning, Barnombudsmannen, Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, Arbetsgivarverket, Statskontoret, Ekonomistyrningsverket, Statens skolverk, Statens skolinspektion, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Folkbildningsrådet, Skolväsendets överklagandenämnd, Ungdomsstyrelsen, Myndigheten för yrkeshögskolan, Centrala studiestödsnämnden, Högskolan Kristianstad, Malmö högskola, Linköpings universitet, Stockholms universitet, Karlstads universitet, Umeå universitet, Örebro universitet, Konstfack, Kungl. Musikhögskolan i Stockholm, Utredningen om en flexibel specialskola (U 2010:04), Tillväxtverket, Regelrådet (N 2008:05), Diskrimineringsombudsmannen, Arbetsförmedlingen, Alingsås kommun, Bollnäs kommun, Gotlands kommun, Gävle kommun, Göteborgs kommun, Hagfors kommun, Halmstads kommun, Haninge kommun, Järfälla kommun, Karlshamns kommun, Karlstads kommun, Kungsbacka kommun, Linköpings kommun, Luleå kommun, Malmö kommun, Sigtuna kommun, Solna kommun, Stockholms kommun, Tingsryds kommun, Umeå kommun, Uppsala kommun, Värnamo kommun, Örebro kommun, Östra Göinge kommun, Jönköpings läns landsting, Östergötlands läns landsting, Autism- och Aspergerförbundet, Byggnadsindustrins Yrkesnämnd, Fastighetsbranschens Utbildningsnämnd, Friskolornas riksförbund, Föreningen för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning, Föräldraalliansen Sverige, Landsorganisationen i Sverige, Läraförbundet, Lärarnas Riksförbund, Riksförbundet Attention, Riksförbundet Ekeskolans Vänner, Riksförbundet för döva, hörselskadade och språkstörda barn, Riksföreningen Sär vuxpedagogerna, Riksidrottsförbundet, Svenska Förbundet för Specialpedagogik, Svenska Handikappidrottsförbundet, Svenskt Näringsliv, Sveriges Akademikers Centralorganisation som har överlåtit remissen till Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter, Sveriges Byggindustrier, Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges Psykologförbund, Sveriges Skolledarförbund, Sveriges Vägledarförening, Synskadades Riksförbund, Särskolans och specialskolans Yrkesvägledares Ideella Förening, Utvecklingspedagogik Sverige AB, Vuxenutbildning i samverkan samt Waldorfskolofederationen.

Följande personer, myndigheter, förbund och kommuner har lämnat spontana yttranden: Annette Ahlse och Maria Runnerstam vid Hvilan utbildning, Speciallärare på gymnasiesärskolan vid Sunnerbogymnasiet, Arbetslaget vid Gymnasiesärskolan i Bromölla, Personal vid S:t Botvids gymnasiesärskola i Botkyrka kommun, Otto Tuxen-Meyer vid Gymnasiesärskolan i Nyköpings kommun, Jenny Nyströmskolan/Gymnasiesärskolan i Kalmar, Tor Udd för lärarlaget vid gymnasiesärskolans Individuella program vid Marks Gymnasieskola i Skene, Naturbruksgymnasiet i Östra Ljungby, Birgitta Nidefelt, Helena

Prop. 2012/13:136 Karlsson, Länsförbundet FUB i Jönköpings län, Kista gymnasiesärskola, Bilaga 6 Nacka kommun samt Arbetslagledarna på IV vid Höghammarskolan i Bollnäs kommun.

Följande remissinstanser har beretts tillfälle att yttra sig, men har förklarat sig avstå eller har inte inkommit med yttrande: Göteborgs universitet, Linnéuniversitetet, Teaterhögskolan i Stockholm, Borlänge kommun, Eslövs kommun, Gullspångs kommun, Gällivare kommun, Helsingborgs kommun, Hultsfreds kommun, Härjedalens kommun, Kinda kommun, Kungälv kommun, Köpings kommun, Markaryds kommun, Oskarshamns kommun, Robertsfors kommun, Vingåkers kommun, Vänersborgs kommun, Ånge kommun, Södermanlands läns landsting, Västra Götalands läns landsting, Afasiförbundet/Talknuten, Almega, Djurbranschens yrkesnämnd, Föreningen Sveriges Skolchefer, Företagarnas Riksorganisation, Handelsnämnden, Handikappförbunden, Hantverkarnas Riksorganisation, Hästnäringens yrkesnämnd, Hörselskadades riksförbund, Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer, Lika Unika – Federationen mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning, Livsmedelsföretagen, Metallgruppens Utbildningsråd, Misa AB, Måleribranschens Yrkesnämnd, Motorbranschens Yrkesnämnd, Naturbrukets Yrkesnämnd, Riksförbundet för barn med Cochleaimplantat, Riksförbundet Hem och Skola, Samhall AB, SEKO – Facket för Service och Kommunikation, Servicebranschens Yrkesnämnd, Sigys, Skogsbrukets Yrkesnämnd, Stål- och Metallindustrins Yrkesnämnd, Svenska Downföreningen, Svenska Kommunalarbetareförbundet, Sveriges Auktoriserade Utbildningsföretag, Sveriges elevråd – SVEA, Sveriges Elevråds Centralorganisation, Sveriges Skolkuratorers Förening, Svets Mekaniska Industrins Yrkesnämnd, Sågverkens och Trä-industrins Yrkesnämnd, Teknikföretagens yrkesnämnd, Tjänste-männens Centralorganisation, Transportfackens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd, Transportgruppen, Unga hörselskadade, Unga synskadade samt Utbildningsrådet för Hotell och Restauranger.

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)

dels att 2 kap. 24 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 2 kap. 24 § ska utgå,

dels att 2 kap. 1, 16, 16 b och 22 §§, 18 kap. 32 § samt 28 kap. 3 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §

I detta kapitel finns bestämmelser om

– huvudmän inom skolväsendet (2–8 §§),

– ledningen av utbildningen (9–12 §§),

– lärare och förskollärare
(13–24 §§),

– lärare och förskollärare
(13–23 §§),

– elevhälsa (25–28 §§),

– studie- och yrkesvägledning (29 och 30 §§),

– registerkontroll av personal (31–33 §§),

– kompetensutveckling (34 §), och

– lokaler och utrustning och tillgång till skolbibliotek (35 och 36 §§).

16 §¹

Statens skolverk ska efter ansökan meddela legitimation till en lärare eller förskollärare som

1. har behörighetsgivande examen,

2. med tillfredsställande resultat har genomfört en introduktions-period om minst ett läsår eller motsvarande på heltid inom undervisning som i huvudsak svarar mot examen, och

3. i övrigt är lämplig att bedriva undervisning.

Introduktionsperioden enligt första stycket 2 ska i stället vara en termin eller motsvarande på heltid om läraren

1. har en examen på forskarnivå eller motsvarande utländsk examen, och

2. har undervisat som lärare vid ett universitet, vid en högskola, inom skolväsendet eller inom motsvarande utbildning i Sverige eller i ett annat land.

Skolverket ska efter ansökan komplettera en lärares eller förskollärares legitimation med ytterligare behörighet, om han eller hon med tillfredsställande resultat gått ytterligare behörighetsgrundande utbildning.

¹ Senaste lydelse 2011:189.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om introduktionsperioden och lämplighetsprövningen enligt 16 § första stycket 2 och 3.

Regeringen får meddela föreskrifter om avgifter i samband med ansökan om legitimation, komplettering av legitimation *och utnämning till lektor.*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om introduktionsperioden och lämplighetsprövningen enligt 16 § första stycket 2 och 3 *samt andra stycket.*

Regeringen får meddela föreskrifter om avgifter i samband med ansökan om legitimation *och komplettering av legitimation.*

Varje huvudman ska sträva efter att för undervisningen anställa lärare och förskollärare som har forskarutbildning.

Varje huvudman ska sträva efter att för undervisningen anställa lärare och förskollärare som har forskarutbildning. *Huvudmännen ska också sträva efter att inrätta karriärsteg för särskilt yrkeskickliga lärare.*

Regeringen meddelar föreskrifter om statsbidrag till huvudmän i syfte att stimulera att dessa inrättar karriärstegen förstelärare och lektor.

18 kap.

Hemkommunen ska lämna ekonomiskt stöd till elever i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman som behöver inackordering på grund av skolgången.

Hemkommunen ska lämna ekonomiskt stöd till elever i en gymnasiesärskola med offentlig huvudman som behöver inackordering på grund av skolgången. Denna skyldighet gäller till och med första kalenderhalvåret det år eleven fyller 20 år. *Skyldigheten gäller dock inte elever som har tagits emot i andra hand till ett nationellt program enligt 19 kap. 39 §.*

Denna skyldighet gäller dock inte elever som har tagits emot i andra hand till ett nationellt program enligt 19 kap. 39 §.

² Senaste lydelse 2011:189.

³ Senaste lydelse 2011:189.

⁴ Senaste lydelse 2012:109.

Stödet ska avse boende, fördyrat uppehälle och resor till och från hemmet. Det ska ges kontant eller på annat sätt som ska framgå av beslutet om stöd. Om stödet ges kontant, ska det lämnas med lägst 1/30 av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken för varje hel kalendermånad som eleven bor inackorderad. Beloppet får avrundas till närmast lägre hela tiotal kronor.

28 kap.

3 §⁵

Beslut av Statens skolverk får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol om beslutet gäller

1. vitesföreläggande enligt 26 kap. 27 §,
2. avslag på en ansökan om lärar- eller förskollärlärolegitimation enligt 2 kap. 16 §, *eller*
3. avslag på en ansökan om komplettering av legitimation enligt 2 kap. 16 §, *eller*
4. avslag på en ansökan om utnämning till lektor enligt 2 kap. 24 §.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013.

2. De upphävda bestämmelserna i 2 kap. 24 § första, andra och fjärde styckena gäller fortfarande för ansökningar som har getts in till Statens skolverk före ikraftträdandet.

3. Bestämmelsen i 28 kap. 3 § i sin äldre lydelse gäller fortfarande för ansökningar som har getts in till Statens skolverk före ikraftträdandet.

⁵ Senaste lydelse 2011:189.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2013-03-12

Närvarande: F.d. justitieråden Susanne Billum och Dag Victor samt justitierådet Annika Brickman.

Karriärvägar för lärare i skolväsendet m.m.

Enligt en lagrådsremiss den 28 februari 2013 (Utbildningsdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av ämnesrådet Lars Werner.

Förslaget föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Förslaget till lag om ändring i skollagen

2 kap. 16 §

Enligt paragrafens nuvarande lydelse ska Statens skolverk meddela legitimation till en lärare eller förskollärare som uppfyller vissa krav, bl.a. att med tillfredsställande resultat ha genomfört en introduktionsperiod om minst ett läsår eller motsvarande inom undervisning som i huvudsak svarar mot avlagd examen.

Det remitterade förslaget innebär att introduktionsperioden halveras för den som dels har en examen på forskarnivå eller motsvarande utländsk examen, dels har undervisat som lärare vid ett universitet eller en högskola, inom skolväsendet eller inom motsvarande utbildning i Sverige eller utomlands. Av det sist nämnda villkoret ska enligt författningskommentaren framgå att det krävs viss erfarenhet av undervisning för att någon ska ha rätt till legitimation redan efter en introduktionsperiod på en termin.

Lagrådet konstaterar att den föreslagna bestämmelsen enligt sin ordalydelse i princip inte ställer några som helst krav på den undervisning som den sökande har bedrivit. Enligt den föreslagna lagtexten skulle sålunda någon timmes undervisning vid exempelvis en folkhögskola vara tillräcklig för att introduktionsperioden ska halveras.

Om avsikten, som författningskommentaren tyder på, är att det ska krävas viss undervisningserfarenhet för rätt till legitimation redan efter en kortare introduktionsperiod, anser Lagrådet att kraven på sådan erfarenhet bör framgå av lagtexten.

Enligt förslaget ska det i andra stycket tas in en s.k. upplysningsbestämmelse eller kvasidelegation enligt vilken regeringen meddelar föreskrifter om viss typ av statsbidrag. Bestämmelsen har inte något materiellt innehåll och saknar således betydelse för regeringens behörighet att utfärda, eller att avstå från att utfärda, föreskrifter av det aktuella slaget. Lagrådet har på sådan grund vid åtskilliga tillfällen avstyrkt införande av upplysningsbestämmelser av liknande slag även om det också förekommit att förslag om sådana godtagits när det ansetts att en angivelse av att det finns ytterligare föreskrifter angående en viss fråga har ett särskilt upplysningsvärde.

Ett skäl för Lagrådets återhållsamhet med att godta upplysningsbestämmelser är att sådana lätt kan ge intrycket att den av riksdagen beslutade bestämmelsen innebär en förpliktelse för regeringen att utfärda föreskrifter. I den föreslagna bestämmelsen förstärks detta intryck genom att det anges att föreskrifterna har ett särskilt syfte och att de också därutöver beskrivs till sitt innehåll på ett sätt som inte anknyter till lagstiftningen. Härtill kommer att bestämmelsen inte i övrigt har något sådant särskilt upplysningsvärde som har ansetts kunna motivera bestämmelser av detta slag. Lagrådet avstyrker därför att förslaget i denna del läggs till grund för lagstiftning.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 21 mars 2013

Närvarande: Statsministern Reinfeldt, ordförande, och statsråden Björklund, Bildt, Ask, Larsson, Erlandsson, Hägglund, Carlsson, Borg, Billström, Adelson Liljeroth, Björling, Norman, Attefall, Kristersson, Elmsäter-Svärd, Hatt, Ek, Löf, Enström, Arnholm

Föredragande: statsrådet Björklund

Regeringen beslutar proposition 2012/13:136 Karriärvägar för lärare i skolväsendet m.m.